

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CVIII. Romana domus. An utraque vulgaris directa, vel in fideicommisso, aliàs Anomala contineatur sub compendiosa substitutione facta in legatis, & fideicommissis particularibus, ad effectum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

quam etiam in dubio stat præsumptio ut pluries in præcedentibus.

Ex alio tamen fundamento, eodem sensu veritatis retento, pro meo iudicio, credebam resolutionem esse probabilem, ob defectum scilicet conditionis sine filiis, sub qua dicta substitutio Hospitalis Pompilio hæredi facta erat, dum ex eo fuerat superstes Alexander, cujus obitus huic controverſiæ causam dederat juxta receptissimam decisionem *Oldradi conf. 21.* dum non videbantur urgere conjecturæ, quæ suaderent dictæ regulæ limitationem; Et quamvis scribentes in contrarium nimium insisterent in favore causæ piæ, Attamen istud erat leve refugium, quoniam in specie dictæ decisionis vel regulæ desumptæ ex *conf. 21. Oldradi.* ut procedat etiam, ubi causa pia est substituta, pluries decisum fuit, & præsertim habetur *decis. 60. par. 10. rec.* Ut enim firmatur in *Romana restitutionis dotis 14. Decembris 1657. coram Priolo.* edita in causa, de qua *disq. 109.* favor Ecclesiæ, vel piæ causæ satis considerabilis, ac operativus est in ordine ad suppleendum defectum solemnitatum, non autem ad suppleendam, vel extendendam voluntatem, circa quam tamen adhuc favor est considerabilis in ordine ad magis benignam interpretationem in casu merè ambiguo, ut pluries advertitur *sub tit. de testamentis ad materiam cap. relatum eod. tit.* Ac etiam *sub tit. de legat. super articulo,* an certa destinatio facta legato staret taxativè, vel demonstrativè cum similibus; De operatione autem favoris piæ causæ super præservatione caducationis ratione corruptionis gradus præcedentis habetur in *Romana domus disq. seqq.*

ROMANA DOMUS

PRO

ARCHICONFRATERNITATE
CRUCIFIXI

CVIII

CAROLO ARGOLO

Casus variè decisus per Rotam

An utraque vulgaris directæ, vel in fideicommissio, aliàs anomala contineatur sub compendiosa substitutione facta in legatis, & fideicommissis particularibus, ad effectum præservandi à caducatione resultante à corruptione gradus præcedentis; Et quid in hoc operetur favor piæ causæ substitutæ.

SUMMARY.

1. *Atti series.*
  2. *Resolutiones causæ.*
- Caract. de Luca de Fideicommissis.*

3. *Punctus ad quem disputatio juris restringebatur.*

4. *In compendiosa ordinata etiam in legato rei particularis continetur vulgaris.*

5. *Declaratur ut procedat quando substitutio est concepta per verba directæ, non autem communiæ, vel obliquæ.*

6. *dicta Declaratio subdeclaratur, quando procedat, & recipienda sit.*

7. *Institutus in re particulari, non dato, vel defecto herede universali remanet hæres.*

8. *Favore piæ causæ verba obliquæ vel communiæ habent vim directorum, & non intrat distinctio verborum de qua num. 5.*

9. *Doctrinis punctualibus non habentibus contradictonem est deferendum nisi malè sint fundata.*

10. *Non est petrandum cum solis auctoritatibus, sed est indaganda earum ratio.*

11. *De rationibus quibus innixa est conclusio de qua n. 8.*

12. *Etiã in testamento militis, vel patris inter filios, aut aliàs ex conjecturata voluntate procedere potest, id quod dicitur num. 8.*

13. *De alio casu in quo respondetur pro caducatione, etiam contra causam piam.*

DISC. CVIII.

FRANCISCUS Bajettus, instituto hærede Andrea fratre, reliquit controversam domum pro dote Paulinæ ejusdem Andreae filix, cui quocumque morienti sine filiis, substituit Conventum Capucinatorum ob quorum incapacitatem, fabrica S. Petri in vim ejus facultatum, sequuta morte dictæ Paulinæ, istud legatum seu fideicommissum agnovit, ejusque jura cessit Archiconfraternitati Sanctissimi Crucifixi ex alio titulo dictam domum possidenti, inter quam & Carolum Argolum habentem causam mediatam vel immediatam à dicto Andrea hærede, orta lite, introductaque causa in *Rota coram Bevilacqua sub die 3. Junii 1658.* produit resolutio Argolo favorabilis ex motivo caducationis dictæ substitutionis, ex eo quod supponeretur dictam Paulinam testatori prædecesisse, & ex aliis circa domus identitatem in nudo facto consistentibus; Concessa verò nova audientia, & pluries proposita causa, demum sub die *Februarii 1669.* recessum fuit à decisio; Et quamvis sensus *Rotæ* esset recedendi etiam à firmatis in prima resolutione circa caducationem, amplectendo limitationem de qua infra; Attamen, incertum est ex qua ratione, brevis decisio desuper edita, tota fundatur in quodam motivo facti super incomperentia injuriam dicti Argoli, qui in effectu, potius actoris, quam rei personam gerere dicebatur.

Ultrà igitur plura in puro facto consistentia, quæ in hujusmodi disputationibus deducta fuerunt, & de quibus juxta Romanæ Curix stilum ad Advocatos inspicere non pertinet; Atque præsupposita etiam morte dictæ Paulinæ ante testatorem, quod etiam ex hac parte in facto dicebatur non bene justificari; Punctus juridicus in hujusmodi disputationibus acerrimè discussus fuit, An in dicta compendiosa substitutione facta ad favorem Conventus Capucinatorum, ex cujus cessis juribus dicta Archiconfraternitas veniebat, contineretur necne vulgaris, quæ præservaret istam substitutionem à caducatione, aliàs ob corruptionem primi gradus regulariter resultante.

In hoc autem scribentes pro Argolo non negabant, etiam in legatis & dispositionibus particularibus, sub compendiosa contineri posse vulgarem,

Z

per

per quam corrupto antecedenti gradu, ille qui est secundus efficiatur primus, juxta firmata per Peregr. art. 34. num. 7. & 19. Bellon. jun. conf. 6. num. 1. cum sequen. cum aliis per Rotam decis. 94. par. 11. rec. n. 4. cum sequen. ubi ex professo id firmatur; Dicebant tamen id procedere quoties dicta compendiosa concepta esset verbis directis, secus autem ubi verbis communibus vel obliquis, cum tunc solam fideicommissariam contineat, & consequenter intret caducatio juxta receptam theoreticam Bartoli in l. centurio num. 18. ff. de vulgari, quam magis communiter sequuntur DD. collecti per Surd. conf. 229. ac etiam relati in dicta prima hujus causæ decisione; Ideoque cum ista substitutio absque dubio concepta non esset per verba directa, sed vel per obliqua, vel per communia, hinc proinde dicebant, atque Rota in prima resolutione sequuta est, suffragari non posse vulgarem, quæ sive directa sive anomala aliis in fideicommissio, unice salvat caducationem sequentis gradus ob corruptionem antecedentis.

Scriptus ego pro Archiconfraternitate, insinua-
bam, quod ubi etiam non militaret motivum, de
quo infra resultans à favore causæ piæ, itaut agere-
tur de causâ merè prophana regulanda à disposi-
tione, ac subtilitatibus juris civilis; Adhuc tamen
non ita de plano intraret dicta theoretica, alioquin
in suo casu vera, ex defectu applicationis; Ita enim
distinctio, An tacita vulgaris contenta in compen-
diosa, concepta sit necne per verba directa, ad
faciendum, ut substitutus ita efficiatur institutus
vel primò vocatus verè ac propriè percutit effe-
ctum juris universalis, ac directi, ut ita ille re-
maneat hæres, quod etiam cadere potest in legatario,
vel instituto in re particulari, quando scilicet
non scripto vel deficiente ante testatorem hærede
instituto, substitutio in re particulari trahi debeat
ad jus universale, nè contingat testatorem decedere
pro parte testatam, & pro parte intestatam ad text.
in l. quoties §. si duo ff. de hered. instit. cum concord. per
Bellon. jun. de jur. accresc. cap. 7. quest. 7. Crass. §. ha-
reditas quest. 3. Castill. lib. 3. contr. cap. 17. Gregor. dec.
247. Ottob. decis. 162. & 203. editi in causa de qua
disc. seqq. Atque ista est propriè questio de qua agit
Peregr. d. art. 34. num. 19. Circumscripto enim isto
effectu, quia nempe etiam substitutus particularis
ob existentiam hæredis universalis remaneat in ter-
minis legatarii vel fideicommissarii particularis, un-
dè non intret dictum inconveniens, ut testator de-
cedat pro parte testatus, & pro parte intestatus,
non videtur subesse ratio ob quam non intrare de-
beat vulgaris, si non directa; saltem ea quam dici-
mus in fideicommissio, seu anomalam, quæ faciat
istum solum effectum præsevationis ipsius legati
seu particularis dispositionis à caducatione absque
dicto alio major effectu; Ideoque videtur potius
indiscretis rigor resultans à formalitate verborum
quæ neque ipsismet juris professoribus frequentius
benè cognita est, & sic species judaismi legalis abs-
que aliquo rationis fomento, & contra verisimili-
lem voluntatem.

Quidquid autem sit de hoc puncto inter privatos,
ac in prophanis dispositionibus, quem adhuc
formiter disputare occasio non dedit, undè prop-
terea maturum judicium pro veritate desuper ef-
formati non omnino potuit, irà solum præmissis
insinuatis; Cum sensu etiam veritatis dicebam, hu-
jusmodi distinctionem non cadere in hac facti spe-
cie, in qua agebatur de dispositione ad favorem
causæ piæ, inter cujus privilegia illud numeratur,

quod ejus favore verba communis vel obliqua
revertantur, eandemque faciant operationem quam
facerent directa, ut per Socin. conf. 116. num. 24.
lib. 1. vers. quod oppositio. cujus auctoritate id firmatur
etiam Tiraquell. de priv. pia causa cap. 44. & sequen-
tur ex his auctoritatibus Gabr. conf. 101. num. 4. lib.
1. & Altograd. confil. 76. lib. 1. num. 7.

Contra quas auctoritates, quamvis plures pro
altera parte scriberent, inter quos aderant etiam
seniores ac primarii, in hac parte doctrinali erudi-
tissimi, ac eximii, Attamen nihil in contrarium du-
cere potuerunt, evagantes solum cum copiosis
allegationibus super conclusione, quam ego magis
quam veram non impugnabam, sed dicebam
casu quæstionis extraneam, quod scilicet favore
causæ piæ operativus quidem est ad supplendum
quoscumque defectus solemnitatis non autem
solum voluntatis; Undè propterea intrabat propo-
sitis, quàm hodie juxta aded regnantem prag-
maticum usum, receptam & quotidiam in foro
habemus, quod doctrinæ punctuales absque con-
tradictore habendæ veniunt in decidendo pro casu
legis; Fortius verò ubi agit de DD. antiqui de
gravibus, ut in præfenti, quibus nomen simplicium
collectorum non conveniat, neque dici valeat
quod sint malè fundatæ ut potè deviantes à prin-
cipiis, quo casu in nulla ratione habendæ sunt
benè advertit Cyriac. contrav. 50. in principio.

Verùm quia genium semper abhorret in
pliciter jurare in fide magistri, atque cessare lo-
gum auctoritate necessaria, aliquid simpliciter
firmare, ex eo quod ita dicant Ioannes & Martinus
non inquirendo, ut decet, principia à quibus me-
jorum nostrorum traditiones originem trahunt,
Hinc proinde inquirendo rationem dicebam, quod
ubi etiam dictæ punctuales auctoritates non adde-
sent, sive quod casus non dedisset, ut eorum no-
titia haberetur; Adhuc tamen idem dicendum ve-
niret ex duplici clara ratione, quarum qualibet
sufficit, ut favore Ecclesiæ vel piæ causæ non intret
dicta distinctio inter verba directa, & obliqua vel
eomania, sed omnia eandem habeant naturam
vel operationem.

Primò quia ut frequenter habetur in sua materia
sub tit. de testamentis in terminis textus in l. relictum
testamenti, Ecclesia, vel pia causa attendit solum
veritatem naturalem, atque contentur illa natu-
rali probatione, quæ in actibus inter vivos esse
obligatoria ad peccatum, dum non subiacet pri-
positivo ejusque subtilitatibus vel distinctionibus
ad communiter notata in eodem cap. relictum, cum
aliis per Abb. in magistrali conf. 23. num. 2. & sequen. 3.
2. Tiraquell. priv. pia causa 21. Magdalen. de ma-
testium par. 2. cap. 3. num. 2. cum sequen. Rota ab-
solutam. ad pias caus. cap. 1. num. 33. cum sequen. Unde
propterea ea quæ in jure habemus favore piæ causæ
non proveniunt à puro privilegio, ut vulgè
natur, sed à dicta ratione exemptionis à legis pri-
vativæ auctoritate ac dispositione; Et consequenter
cum dicta distinctio verborum proveniat à juris-
vili, ejusque subtilitatibus, atque frequentius
citrà testamentum voluntatem, cum verborum sim-
plex concipi soleant à Notariis, vel aliis testato-
rum scriptoribus, ut plurimum, non callentibus
hanc distinctionem seu distinctionis operationem,
idcirco immerandum non est in distinctione
prædicta, sed solum attendenda substantia natu-
ralis voluntatis testatoris, quæ est, ut res sit piam
nisi, & deinde alterius, quos ipse vocavit, non
tem ejus quem ipse habere nolit.

Altera etiam convincens ratio est, quod eadem verborum distinctio, vel operatio provenit à dicta subtilitate juris civilis, ita fingentis vel præsumentis testatoris voluntatem, undè si de ista diversimodè constet, nedum expressè, sed etiam conjecturaliter & præsumptivè, adhuc etiam in orphanis, ejusdemque juris civilis dispositione attendita verba obliqua vel communia directantur, seu directorum vim ac operationem habent. Undè inferitur, quod in testamento militis, quod ob militarem simplicitatem juris subtilitatibus non subjacet, sive in testamento patris in liberis, in quo pariter cum sola veritate naturali proceditur, talis distinctio non intrat ad text. in l. quæretur ff. de militari testamento, ubi Bart. & ceteri apud Mantice de conjectur. lib. 5. tit. 1. num. 9. Fusar. quest. 7. num. 1. & communiter; Ideoque cum piæ cause in jure concedantur omnia ea privilegia, quæ concessa leguntur militibus, vel filiis, quoties istorum præjudicium in legitima non concurrat, necnon subintelligatur clausula, omni modo meliori, vel similis, ob quam pia voluntas, vel dispositio suum effectum fortiaur, exindè resultat de hujusmodi distinctionibus curandum non esse, atque hanc dicebam veridicam veritatem.

Econversò in eisdem terminis hujusmodi questionis caducationis pro illa concludebam, etiam contra causam piam ob corruptum gradum præcedentem, in una Vrbinaten. pro Michaloro cum Hospitio Orphanarum, Cum enim Iacobus Michalorus instituto Blasio fratre, post mortem ipsius ac Cæcilie nepotis reliquisset partem domus Monasterio Castellinorum sub duplici conditione, Vna scilicet incorporationis dictæ domus Monasterio, & altera quod semper in eo morentur sex Religiosi Sacerdotes, quodque si intra quatuor annos post factum casum legati dicta Religio præfatas conditiones non adimpleret ac successivè non observaret, tunc & eo casu dicta domus esset hospitii Orphanarum Casus verò dedisset quod dictis Blasio, & Cæcilia adhuc viventibus dictum Monasterium Apostolica auctoritate fuisset suppressum; Hinc subsequente morte dictorum Blasii & Cæcilie, dubitatum fuit, an factus esset casus dictæ substitutionis ad favorem Hospitii, atque desuper consultus cum difficultatibus hinc indè urgerent, atque non ageretur de re magni momenti, consului concordiam que jam præparata mihi supponebatur; Siquidem pro herede dicti Blasii facere videbatur, quod ista substitutio dici non posset compendiosa sub se continens vulgarem in fideicommissio, seu anomalam cum in verbis videretur purè fideicommissaria ac penalis in casu observantiæ post elapso quatuor annos à die qua sequuta morte Blasii & Cæcilie factus esset casus legati, undè propterea advertebam, ita de plano intrare tunc jam firmata etiam contra causam piam per Rotam in Perusina fideicommissi 26. Januarii 1660. coram Priolo, de qua disc. preced. Non erat enim fideicommissum simplex & dispositivum sub aliqua conditione casuali, vel mixta, sed potius penale, ac per viam privationis, quæ per necessè supponit acquisitionem, & sic non cadebant difficultates ad versus dictam decisionem ponderata dicto disc. preced.

Econversò autem cogitabam, an cadere possent ea, quæ ad materiam consil. 177. Oldradi habentur supra disc. 90. ut substitutio facta alicui qui sit exiturus, & succedat, sed postea deficiat, locum quoque habeat, si non nascatur, quasi quod testator generaliter istam domum, defectis fratre

Cardin. de Luca de Fideicommiss.

& nepte, Deo, ac piis usibus destinaverit, distributo solum quodam ordine, seu modo, ut scilicet prius habeant dicti Religiosi quatenus conditiones impleant, sin minus dicta altera pia domus Orphanarum, quodque propterea spectari deberet substantia dictæ voluntatis; cum sola veritate naturali, non curatis istis juris civilis subtilitatibus Cumque tunc aliæ occupationes urgerent, undè tempus non vacabat maturius iudicium desuper formare, idcirco remanendo indeterminatus, ful in sensu, quod præparata concordia effectuaretur, incertum tamen est quid sequutum fuerit.

ROMANA RESTITUTIONIS DOTIS

PRO

HOSPITALI S. IOANNIS
COLABITÆ

CUM

POMPEO DE PAVLIS.

Casus variè decisus per Rotam

An & quando secunda substitutio dicatur alterius accessoria & dependens, itaut prima caducata vel cessante, illa quoque cesset; Vel potius stet independenter, ac de per se non subiecta caducationi substitutionis antecedentis.

Et incidenter, An verba importancia libertatem sint compatiblea necne cum fideicommissio.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 Resolutiones cause.
- 3 De pacto quotæ litis, cum quibus sit improbatum.
- 4 Vbi subsequentes substitutiones sunt dependentes, & consecutiæ à prima concepta per vulgarem, prima defecta omnes corrumpunt.
- 5 Secus si est compendiosa independens, quia tunc continet etiam fideicommissariam.
- 6 Admittitur tanquam vera utraque theoria, de qua num. 4. & 5.
- 7 Quando una substitutio dicatur alteri accessoria, & dependens, vel potius independens & principalis, & quid operetur unicitas vel duplicitas orationis perfectæ.
- 8 Quando in dubio respondendum sit pro causa pia necne.
- 9 Excluditur fideicommissum, si testator voluit eum, cum quo est dispositum, esse liberum dominum, seu aliàs ad sim verba libertatem denotantia.

Z 2

10 Es